

UCHWAŁA NR XV/94/16

RADY GMINY JARCZÓW

z dnia 30 sierpnia 2016r.

w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Jarczów na lata 2016 - 2020 pod nazwą "Rodzina bez przemocy"

Na podstawie art. 18 ust.1 i 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 446) oraz art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) Rada Gminy Jarczów uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Jarczów na lata 2016 - 2020 pod nazwą "Rodzina bez przemocy" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jarczów.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY**
Lesław Rochoński

[Signature]
RADA GMINY JARCZÓW
2016.08.30

UZASADNIENIE

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie stanowiący załącznik do niniejszej uchwały, określa sposób realizacji zadań własnych Gminy Jarczów, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W Programie na lata 2016-2020 przewidziano kontynuację zadań realizowanych w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Programu Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2015, jak również podjęcie nowych przedsięwzięć. Uwzględniono przede wszystkim zadania związane z prowadzeniem profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Jarczów. Program ma stanowić podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które będą podejmowane w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dokument wyznacza cele i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do zniwelowania problemu przemocy w rodzinie w gminie oraz zminimalizować jego skutki.

KIEROWNIK
GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
w Jarczowie
mgr Aneta Mękal

Program
Przeciwdziałania Przemocy w
Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w
Rodzinie
na terenie gminy Jarczów
na lata 2016 – 2020

„Rodzina bez przemocy”

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp

2. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

2.1. Pojęcie przemocy w rodzinie

2.2. Rodzaje i typy przemocy

2.3. Fazy cyklu przemocy

2.4. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej

2.5. Skutki przemocy w rodzinie

2.6. Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie

2.7. Interwencja kryzysowa jako model pracy

3. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Jarczów

4. Podstawa prawna Programu.

5. Diagnoza potrzeb i zasobów

5.1. Zasoby umożliwiające realizację Programu oraz budowę gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

5.2. Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie oraz adresaci programu

6. Wdrażanie Programu „Rodzina bez przemocy”

6.1. Przewidywane efekty realizacji Programu

6.2. Monitoring realizacji Programu

6.3. Środki na realizację Programu

1. Wstęp

Rodzina jest podstawową i niezastąpioną grupą, jedynym i niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Mówiąc o przemocy należy pamiętać, iż jest ona zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie, jest ona obecna w codziennym życiu.

Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dając o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Na terenie Gminy Jarczów przemoc w rodzinie najczęściej występuje w rodzinach najuboższych, jest powiązana z alkoholizmem, niskimi dochodami finansowymi na członka rodziny, niskim wykształceniem, małą świadomością społeczną. Przypadki znęcania najczęściej odbywają się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób, gdzie świadkami są jedynie członkowie rodziny. Praktycznie ofiary przemocy boją się, a niejednokrotnie wstydzą się o tym mówić i rozgłaszać. Trudno jest im w tych sprawach zeznawać w sądzie i dlatego wolą, aby przemoc ta trwała. Tylko bardzo zdeterminowane ofiary przemocy decydują się na jej przerwanie, poprzez zgłoszenie tego faktu odpowiednim organom.

Z uwagi na powyższe fakty konieczne jest podjęcie działań zmierzających w kierunku edukacji społeczeństwa, dostarczając wiedzy o zjawisku przemocy i sposobach radzenia sobie z problemami. Niezbędne jest również zapewnienie profesjonalnej pomocy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) nakłada na samorządy gmin w tym obszarze następujące zadania:

- 1) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 3) opracowywanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Konieczność podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2016r., poz.930) oraz ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U z 2016r., poz.487).

2. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

2.1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Kiedy myślimy o przemocy, kojarzy się ona nam najczęściej z biciem, popychaniem, kopaniem, znęcaniem się fizycznym nad drugą osobą, zmuszaniem człowieka do upokarzających czynności, stosowaniem przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia lub też gwałtem. Jednakże przemocą jest również poniżanie psychiczne człowieka, oczernianie go, wyzywanie, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, niszczenie przedmiotów, do których jest przywiązany, głodzenie, ograniczanie swobody drugiej osoby w sposób przekraczający normy moralne, izolowanie od otoczenia. Przemoc może przybierać wiele form, może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

Mimo, że w relacjach międzyludzkich obecna była od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiło się niewiele, jakby nie zauważając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które w konsekwencji prowadzi do znacznych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń i zabójstw. Dla lepszego rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie konieczne jest jej zdefiniowanie.

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, zgodnie z treścią art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny a także inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*. Definicja ta nie wyczerpuje wszystkich znamion przemocy, nie mieści się w niej bowiem przemoc ekonomiczna.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie jest przestępstwem. Najczęściej stosowany art. 207 Kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny i przewiduje karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Z kolei moralne ujęcie zjawiska przemocy w rodzinie pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie drugiego, słabszego człowieka i jako takie jest złem moralnym. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania. Psychologiczna perspektywa przemocy domowej zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, ukazuje mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone

procesy interakcji między sprawcą a ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwaniu się od przemocy. W ujęciu socjologicznym ukazane są czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych.

Przemoc w rodzinie:

- jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym,
- jest procesem, gdyż nie pojawia się znienacka i tworzy cykle,
- ma tendencje do powtarzania się i rzadko jest jednorazowym epizodem,
- jest intencjonalna – zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę i opiera się na władzy i kontroli, dominacji i uległości,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny,
- powoduje szkody i cierpienie u osób, których dotyczy.

2.2. Rodzaje i typy przemocy

Wyróżnia się następujące formy:

- **Przemoc fizyczna** – nazywana również *gorącą*, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień (m.in.: popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia).
- **Przemoc psychiczna** – nazywana również *zimną*, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie u ofiary pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in.: wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami).
- **Przemoc ekonomiczna** – przejawia się w uniemożliwieniu dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadząc do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy).

- **Przemoc seksualna** – wymuszenie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy (np. sprawca stosuje przemoc grozi użyciem przemocy, żeby zmusić ofiarę do stosunku, może zostać skazany za gwałt).

- **Zaniedbanie** – stan ciągłego niezaspokajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna – mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno.

Osobami doświadczającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety, dzieci, osoby starsze lub niepełnosprawne, ale bywają też nimi mężczyźni.

2.3. Fazy cyklu przemocy

Aby móc lepiej zrozumieć dlaczego osobom doświadczającym przemocy tak trudno zmienić swoją sytuację, ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość osób nie doświadcza przemocy w sposób ciągły, gdyż przemoc ma tendencję do powtarzania się według określonej, zauważalnej prawidłowości. Istnienie tych cykli pozwala także lepiej wyjaśnić proces wiktymizacji osób doświadczających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności.

W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- 1) *faza narastającego napięcia* – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,

- 2) *faza ostrej, gwałtownej przemocy* – to druga faza; w której następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem ofiary (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),

- 3) *faza „miodowego miesiąca”* – to trzecia faza w czasie, w trakcie której sprawca wyraża swoją skruchę, okazuje żal, obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się tak jak gdyby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i bez specjalistycznej pomocy kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy. Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz

doszło do użycia przemocy, będzie ona się powtarzać dopóki nie zostanie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

2.4. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym przyzwolenie na jej istnienie. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów i przekonań, które głęboko zapuszczają swoje korzenie i fałszują rzeczywistość. Stereotypy i mity czy przekonania usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na stosowanie przemocy, umacniają w nim poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę i zmuszając ją do milczenia. Z punktu widzenia problemu przemocy w rodzinie za najgroźniejsze uważa się stereotypy:

1. **Usprawiedliwiające przemoc** – np.: „osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie”, „mnie też bili i wyrosłem na porządnego człowieka”, „jak się ciebie nie będą bać, to się z ciebie będą śmiać”, „przemoc jest wtedy gdy są ślady na ciele”, „przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”, „przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego”, „to był jednorazowy incydent, który nigdy się nie powtórzy”,
2. **Przenoszące odpowiedzialność za przemoc na ofiary** – np.: „sama sobie winna”, „jeśli ktoś jest bity to znaczy, że na to zasłużył”, „widziały gały co brały”, „ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”, „gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy”, „kobieta odpowiada za ognisko domowe”, „gdyby chciała naprawdę coś zmienić, to już dawno by to zrobiła”,
3. **Przekonania izolujące ofiary** – np.: „nie mów nikomu co się dzieje w domu”, „przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”, „policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”, „gwałt w małżeństwie nie istnieje”, „nie ujawnia się tajemnic rodzinnych”, „nie pierze się rodzinnych brudów publicznie”, „nie można zmienić swojego przeznaczenia”.

2.5. Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, tj. najczęściej dzieci.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:

- poważne obrażenia ciała,
- wzrost częstości objawów związanych ze stresem (ból głowy, żołądka, pleców),
- przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój,
- niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji,
- zmienność nastrojów, decyzji,
- lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena,
- kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją,
- zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci, które mogą wystąpić:

- obrażenia cielesne,
- życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,
- brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,
- liczne schorzenia psychosomatyczne,
- maltretowanie psychiczne może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywania konfliktów i kreatywności), problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponížanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm),
- wykorzystywanie seksualne prowadzi do wysokiego poziomu agresji, poczucia osamotnienia, myśli samobójczych, zaburzeń snu, nadpobudliwości, agresji.

Niezwykle istotne jest podkreślenie, iż konsekwencje stosowania przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub też już w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego (tj. trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków, itp.).

Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety.

Spoleczne konsekwencje doświadczania przemocy:

- przemoc domowa jako siła niszcząca cały system rodzinny niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu,
- niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się niosąc konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

2.6. Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie

Przemoc domowa jest przestępstwem. Podstawowym przepisem prawa karnego materialnego, związanym z zagadnieniem przemocy w rodzinie, jest **art. 207 Kodeksu Karnego – przestępstwo znęcania**. Przewiduje on karę za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, małoletnią, nieporadną, zależną w wymiarze od 3 miesięcy do lat 5. Znęcanie jest kategorią zbiorczą – może obejmować szereg zachowań, które rozpatrywane osobno, będą stanowiły inne przestępstwa np. uszkodzenie ciała, groźby karalne. Aby przyjąć, że doszło do znęcania w rozumieniu prawa karnego, konieczny jest jakiś czas jego trwania, ale wyjątkowo, gdy przemoc ma charakter szczególnie dotkliwy lub intensywny, można ją zakwalifikować jako znęcanie, nawet jeżeli trwa bardzo krótko, np. jeden dzień. Jeśli zachowanie będące przemocą, nie zostanie uznane za znęcanie się, np. z uwagi na brak długotrwałości, może być ścigane osobno, jako inne przestępstwo. Nie ma przestępstwa znęcania, gdy dwie osoby znęcają się wzajemnie nad sobą. Obok znęcania w rodzinie dochodzi także do innych ściganych prawem przestępstw takich jak m.in.:

- uszkodzenie ciała (art. 156 k.k. lub art. 157 §1 i 2 k.k.) i naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
- pozostawianie osoby, co do której istnieje obowiązek sprawowania opieki, w sytuacjach bezpośrednio zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 §2 k.k.),
- zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 §1 k.k.),
- zgwałcenie (art. 197 k.k.) oraz nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),
- doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania czy wykonania innej czynności seksualnej lub utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 200 k.k.),
- rozpijanie małoletniego w drodze dostarczania napoju alkoholowego, ułatwiania lub nakłaniania do spożycia takiego napoju (art. 208 k.k.),
- uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym lub fizycznym (art. 210 k.k.),
- zniewaga (art. 216 § 1 k.k.),
- kradzież na szkodę osoby najbliższej (art. 278 § 4 k.k.) lub kradzież z włamaniem (art. 279 k.k.),
- przywłaszczenie (art. 284 k.k.) lub niszczenie mienia (art. 288 k.k.).

Od 2005 roku funkcjonuje **ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**, która określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc. Ustawa

zobowiązuje osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie, do niezwłocznego zawiadomienia o tym Policji lub Prokuratora (art. 12). Ustawa ta umożliwia również stosowanie, w toku postępowania, wobec osób podejrzanych, specyficznych środków ograniczających możliwość ich kontaktu z pokrzywdzonymi.

2.7. Interwencja kryzysowa jako model pracy

Doświadczanie przemocy jest jedną z wielu sytuacji kryzysowych. Kryzys jest wynikiem stresu i napięcia w życiu człowieka. Kryzys jako pojęcie jest bardzo często używany w języku potocznym na określenie sytuacji, w których coś w naszym życiu ulega gwałtownej zmianie i czemu towarzyszą negatywne emocje.

Definicje słownikowe słowa „kryzys” traktują go jako:

- punkt zwrotny na lepsze lub gorsze,
- trudność lub przeszkodę w osiągnięciu celów życiowych,
- stan dezorganizacji, w którym zawodzą zwyczajowe sposoby zachowań i dokonywania wyborów,
- głębokie zaburzenie cyklu życiowego wymagające sięgania po dodatkowe zasoby środowiskowe lub uruchomienia zasobów własnych.

Podsumowując, kryzys jest reakcją jednostki na wydarzenie, sytuację subiektywnie postrzeganą, paraliżującą zwyczajowe sposoby radzenia sobie, powodującą poważne zaburzenia afektywne, behawioralne i poznawcze, wymagającą sięgnięcia po zasoby zewnętrzne lub uruchomienia zasobów osobistych. Szczególnym obciążeniem dla równowagi psychicznej jest duża liczba wydarzeń krytycznych, zagęszczenie w czasie oraz ich negatywna ocena.

Próba szybkiego poradzenia sobie z aktualnym problemem jest *interwencją kryzysową* (inaczej zwana *przeciwdziałaniem kryzysowi*).

Interwencję kryzysową rozumiemy jako metodę systemowego, interdyscyplinarnego, wielowątkowego oddziaływania na osobę w kryzysie, dostarczającą wszechstronnego wsparcia i wielostronnej pomocy: psychologicznej, materialno-bytowej, prawnej, społecznej, medycznej, informacyjnej i innej.

Celem interwencji kryzysowej jest spowodowanie odzyskania, przez osobę w kryzysie, zdolności jego samodzielnego pokonania (złagodzenie objawów reakcji kryzysowej, przywrócenie równowagi psychicznej, zapobieżenie przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny, przywrócenie umiejętności samodzielnego radzenia sobie).

Definicja interwencji kryzysowej zawarta w art. 47 ustawy o pomocy społecznej mówi, iż jest to: „zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin

będących w stanie kryzysu, których celem jest „przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej”.

Ww. definicja została rozszerzona przez zapisy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która również poszerzyła formy wsparcia składające się na interwencję kryzysową o natychmiastową pomoc psychologiczną oraz schronienie do 3 miesięcy.

Interwencja kryzysowa jest świadczeniem niepieniężnym z pomocy społecznej (art. 36 lit.h), skierowanym do wszystkich osób i rodzin, bez względu na posiadany przez nich dochód i nie wymagającym wydania decyzji administracyjnej (art. 106 ust 2 ustawy o pomocy społecznej).

Cele interwencji kryzysowej to:

- złagodzenie objawów reakcji kryzysowej,
- przywrócenie równowagi psychicznej,
- zapobieganie przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny,
- przywrócenie umiejętności samodzielnego radzenia sobie.

Charakterystyczne dla interwencji kryzysowej jest:

- udzielanie pomocy jak najszybciej po wydarzeniu kryzysowym,
- intensywność kontaktów,
- elastyczność oddziaływań,
- mobilizowanie naturalnego systemu wsparcia,
- kompleksowa odpowiedź na potrzeby osoby w kryzysie.

Zadaniem osób i instytucji zajmujących się interwencją kryzysową jest możliwie jak najszybsze opanowanie kryzysu, a nie rozwiązywanie problemów powstałych przed sytuacją kryzysową. Po zastosowaniu interwencji kryzysowej można zaproponować również inne formy interwencji, np. poradnictwo kryzysowe, psychoterapię, terapię krótkoterminową lub długoterminową.

3. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Jarczów

Gmina Jarczów położona jest w województwie lubelskim, w powiecie tomaszowskim. Zajmuje powierzchnie 10 664 ha. W skład gminy Jarczów wchodzi 19 miejscowości: Chodywańce, Gródek, Gródek – Kolonia, Jarczów, Jarczów – Kolonia Druga, Jarczów – Kolonia Pierwsza, Jurów, Korhynie, Łubcze, Nedeżów, Nowy Przeorsk, Plebanka, Wola Gródecka, Wola Gródecka – Kolonia, Sowiniec, Szlatyn, Wierszczyca, Przewłoka, Zawady.

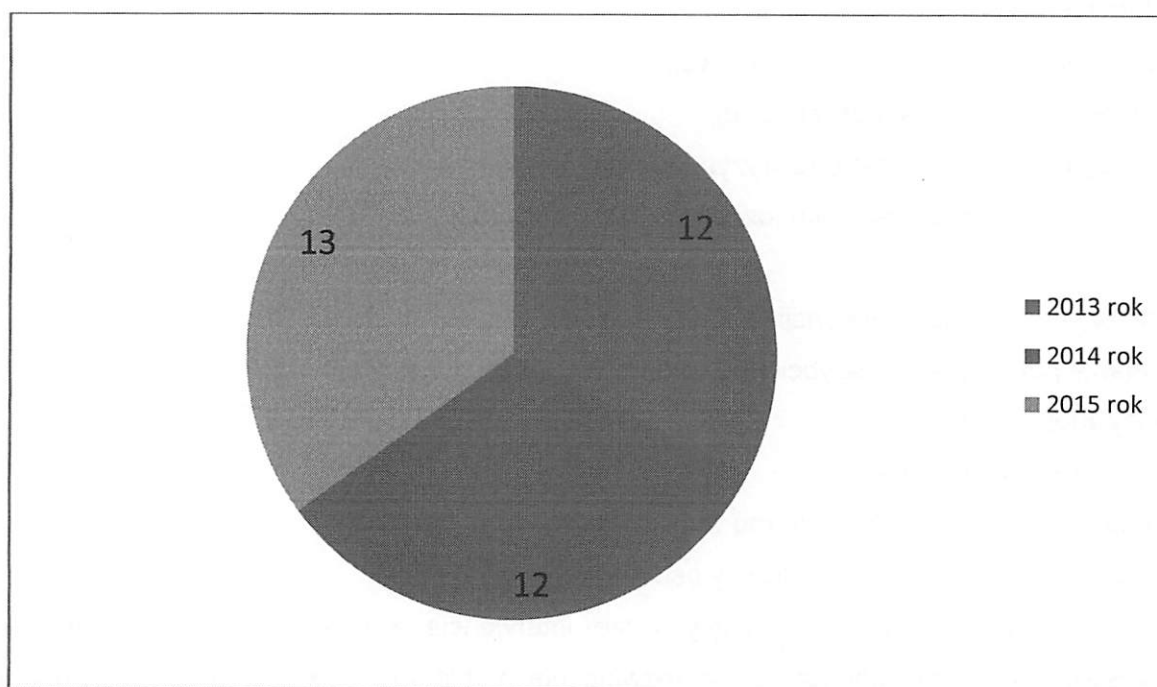
Według danych na dzień 31.12.2015r. Gmina Jarczów liczyła 3 702 mieszkańców.

Tabela 1. Liczba interwencji domowych na terenie Gminy Jarczów w latach 2013 – 2015

2013	2014	2015
12	12	13

Źródło: Posterunek Policji w Lubyczy Królewskiej

Wykres 1. Ilość interwencji domowych w latach 2013 – 2015

Źródło: Posterunek Policji w Lubyczy Królewskiej

Z powyższych danych wynika, że na tle ogólnej liczby mieszkańców – zjawisko przemocy w rodzinie nie stanowi problemu społecznego gminy. Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż przemoc domowa jest nadal procederem marginalizowanym i przemilczanym można uznać, iż dotyka ona wiele rodzin, które nie ujawniają problemu.

Ten stan rzeczy może powodować wiele czynników, m.in.:

- niechęć ofiar przemocy domowej do wszczęcia wobec sprawcy formalnych działań (w zdecydowanej większości przypadków jest to wynik psychologicznego uwikłania ofiary w przemoc i/lub jej zależność od osoby sprawcy przemocy);

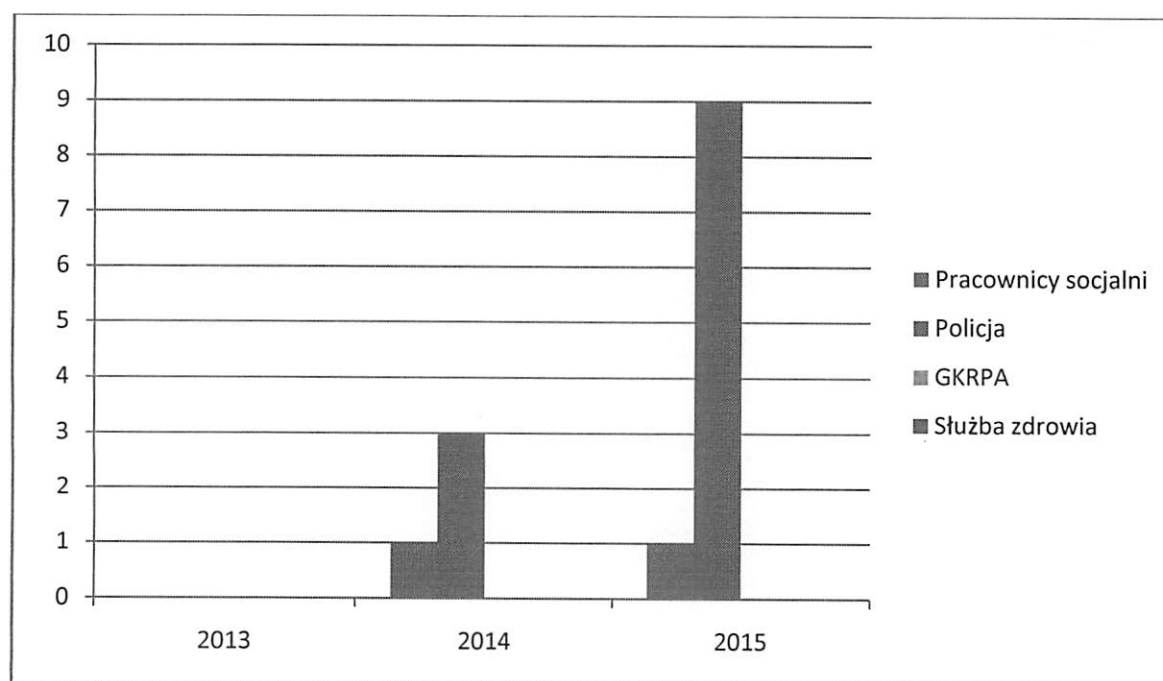
- nieufność ofiar wobec służb pomocowych, brak wiary w skuteczność ich działania;
- nieznanostwo przepisów prawa i obowiązujących procedur (zarówno przez ofiarę, jak i osoby pomagające);
- brak wiedzy, umiejętności gromadzenia i właściwego wykorzystania dowodów w sprawie;
- brak wsparcia ze strony najbliższych;
- przyzwolenie na stosowanie przemocy w najbliższej rodzinie;
- akceptacja przemocy domowej w środowisku lokalnym;
- długotrwała procedura, która obciąża ofiarę (konieczność szukania schronienia często poza dotychczasowym miejscem zamieszkania i w następstwie także konieczność zmiany szkół przez dzieci, ciągłego czuwania nad bezpieczeństwem);
- niechęć świadków do składania zeznań (często podyktowana strachem o własne bezpieczeństwo lub np. groźbami zniszczenia mienia);
- niska karalność (większość umorzeń lub wyroków z zawieszeniem wykonania kary), co w konsekwencji często skutkuje koniecznością powrotu do codziennego funkcjonowania ze sprawcą.

Tabela 2. Instytucje wszczynające „Niebieskie Karty” w latach 2013 – 2015

	2013	2014	2015
Pracownicy socjalni	0	1	1
Policja	0	3	9
GKRPA	0	0	0
Służba zdrowia	0	0	0
RAZEM	0	4	10

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Wykres 2. Instytucje wszczynające „Niebieskie Karty” w latach 2013 – 2015

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

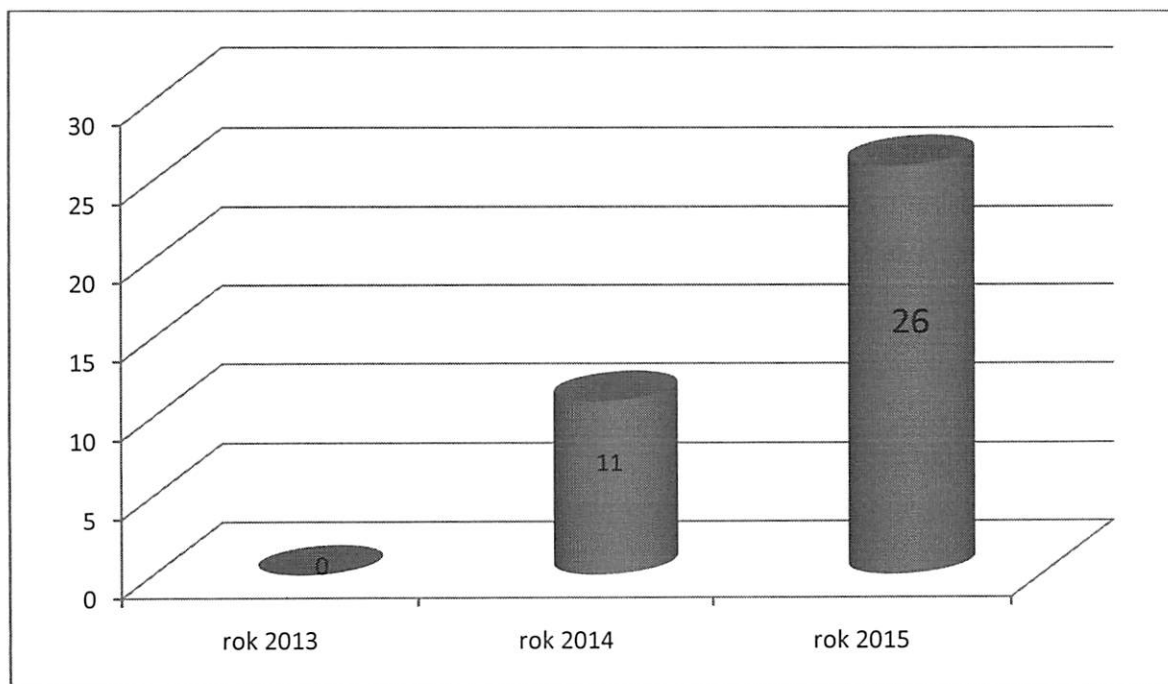
Z powyższych danych wynika, że Policja, jest instytucją najbardziej aktywną w identyfikacji problemu przemocy w rodzinie.

Tabela 3. Liczba spotkań grup roboczych w latach 2013 – 2015

	Liczba spotkań grup roboczych
2013	0
2014	11
2015	26
RAZEM	37

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Wykres 3. Liczba spotkań grup roboczych w latach 2013 – 2015

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

W 2015 roku 3 sprawców przemocy zostało objętych „Programem oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”. W 2014 roku nikt nie uczestniczył w w/w programie.

W związku z nadużywaniem alkoholu w 2014 roku jeden sprawca przemocy podjął leczenie odwykowe, natomiast w 2015 roku było to 2 sprawców.

W 2015 roku 3 sprawców przemocy zostało skazanych prawomocnymi wyrokami, w 2014 roku nie było takich wyroków.

4. Podstawa prawna Programu

1. Ustawa z dnia 26.10.1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016r., poz.487).
2. Ustawa z dnia 29.07.2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r.,poz. 1390).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 930).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks Karny (t.j. Dz. U. z 2016r., poz.1137).

5. Diagnoza potrzeb i zasobów

5.1. Zasoby umożliwiające realizację Programu oraz budowę gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zasoby instytucjonalne na terenie Gminy Jarczów:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 4 szkoły podstawowe,
- 1 gimnazjum,
- 1 przedszkole,
- 1 Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Samorządowy Ośrodek Kultury i pomieszczenia, którymi dysponuje,
- Biblioteka Gminna.

Zasoby kadrowe:

- 3 pracowników socjalnych,
- pedagog szkolny,
- dyrektorzy szkół,
- nauczyciele,
- Policja - Posterunek Policji w Lubyczy Królewskiej,
- Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- lekarze i pielęgniarki środowiskowe,
- przedstawiciele parafii,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni i sołtysi

5.2. Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie oraz adresaci programu

Opracowana diagnoza problemu przemocy w rodzinie, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie umożliwiły sporządzenie analizy SWOT (ang. Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia), która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Jarczów.

SŁABE STRONY	MOCNE STRONY
<ul style="list-style-type: none">- brak specjalistów (psycholog, terapeuta);- zależność finansowa ofiar przemocy od sprawcy (większość mieszkańców to rolnicy);- zbyt długa procedura postępowania;- zjawisko silnie zakorzenione w obyczajowości;- małe zainteresowanie programami korekcyjno – edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc.	<ul style="list-style-type: none">- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Jarczów;- znajomość środowiska;- współpraca służb;- zjawisko przemocy nagłaśniane przez media (kampanie społeczne).

ZAGROŻENIA	SZANSE
<ul style="list-style-type: none">- niewystarczające środki na działania z zakresu eliminowania przemocy;- przeświadczenie społeczeństwa, że przemoc występuje tylko w rodzinach patologicznych i nie należy w nią ingerować;- bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów;- poczucie bezkarności sprawców przemocy;- brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy.	<ul style="list-style-type: none">- stale kształcąca się kadra służb działających na rzecz rodzin;- zmiany prawne umożliwiające skuteczne formy niesienia pomocy rodzinom zagrożonym przemocą domową.

Adresaci Programu:

- ofiary przemocy,
- sprawcy przemocy,
- przedstawiciele instytucji i służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- przedstawiciele władz lokalnych,
- społeczność lokalna gminy Jarczów.

6. Wdrażanie Programu „Rodzina bez przemocy”

Program będzie wdrażany we współpracy z lokalnymi instytucjami, placówkami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się problematyką rodzinną, zgodnie z opracowanym szczegółowym harmonogramem działań.

Za realizację programu, koordynację przedsięwzięć na rzecz osób doświadczających przemocy, sygnalizowanie konieczności wprowadzania zmian do przyjętego dokumentu oraz informowanie o problemach w realizacji zadań odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarczowie.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Jarczów.

Cele szczegółowe	Działania	Harmonogram	Realizatorzy	Wskaźniki
1. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego w celu podniesienia społecznej świadomości i wrażliwości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie plakatów, ulotek i broszur dotyczących zjawiska przemocy i możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy; - ułatwienie dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy, - prowadzenie gablot informacyjnych w Urzędzie Gminy w Jarczowie, Ośrodku Pomocy Społecznej w Jarczowie oraz placówce opieki zdrowotnej - publikowanie na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarczowie informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwięzionych w zjawisko przemocy domowej 	2016 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jarczowie - Urząd Gminy w Jarczowie - NZOZ „Poradnia Rodzinna” w Jarczowie 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rozpowszechnionych plakatów, ulotek, broszur; - liczba osób odwiedzających stronę internetową Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Koordynacja działań lokalnych podmiotów.	<ul style="list-style-type: none"> - kontynuacja działalności funkcjonującego na terenie Gminy Jarczów Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (kompleksowa pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy; wypracowanie procedur interwencji wobec ofiar i sprawców przemocy) 	2016 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS wraz z członkami ZI 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”; - liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”; - liczba posiedzeń grup roboczych; - lista sprawców przemocy objętych programem korekcyjno – edukacyjnym.
3. Zapewnienie pomocy osobom doświadczającym przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> - wdrażanie procedury „Niebieskie Karty”; - zwiększenie dostępności terapii dla osób doznających przemocy w rodzinie; - nawiązywanie i utrwalanie współpracy z przedstawicielami poszczególnych służb i instytucji; - monitorowanie prowadzonych programów. 	2016 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS wraz z członkami ZI - Policja 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba założonych „Niebieskich Kart”; - liczba udzielonych porad, informacji oraz konsultacji.

4. Edukacja dzieci i młodzieży z zakresu radzenia sobie z trudnymi emocjami, stresem, rozwiązywaniem konfliktów oraz edukacja rodziców na temat problemu przemocy w rodzinie, jej następstw i możliwości rozwiązań.	<ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie pogadanek w czasie godzin wychowawczych; - wykłady na temat przemocy organizowane przy okazji wywiadówek. 	2016 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> - pedagog szkolny oraz wychowawcy i nauczyciele w szkołach na terenie Gminy Jaraczów. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba godzin wychowawczych o tematyce przemocy; - liczba przeprowadzonych wykładów oraz osób biorących w nich udział.
5. Zwiększenie kompetencji osób udzielających pomocy ofiarom przemocy	<ul style="list-style-type: none"> - udział członków Zespołu Interdyscyplinarnego w specjalistycznych szkoleniach pogłębiających wiedzę z zakresu przemocy. 	2016 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje oferujące usługi szkoleniowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wydanych zaświadczeń o udziale w szkoleniu.

6.1. Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej gminy Jarczów o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
2. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie zaangażowania się społeczności lokalnej w sprawy związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
4. Zwiększenie liczby osób profesjonalnie zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz pomagających ofiarom przemocy.
5. Zbudowanie na terenie gminy Jarczów spójnego, pełnozakresowego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
7. Niwelowanie skutków zjawiska przemocy domowej.
8. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy.

6.2. Monitoring realizacji Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie będzie zarządzany przez kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jarczowie.

Monitorowanie Programu będzie prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na podstawie zebranych informacji, przekazywanych przez jednostki uczestniczące w jego realizacji. Sprawozdawczość będzie dotyczyć realizacji wszystkich celów, ujętych w harmonogramie, a wskaźniki osiągnięcia zamierzonych celów Programu na lata 2016 – 2020 będą mierzone systematycznie w okresach rocznych. Roczne sprawozdania z realizacji Programu będą przedstawiane Wójtowi Gminy Jarczów do końca stycznia za rok poprzedni.

Bieżący monitoring umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz wdrażanie działań korygujących. Ostateczne efekty realizacji Programu zostaną podsumowane w roku 2020, po zakończeniu przewidzianego okresu jego realizacji i zostaną zawarte w raporcie z monitoringu, który zostanie przedstawiony Radzie Gminy Jarczów.

6.3. Środki na realizację Programu

Realizacja działań ujętych w celach szczegółowych programu, w przypadku jednostek gminnych, w znacznej części będzie uzależniona od wielkości środków finansowych

zaplanowanych w corocznych budżetach. Zadania Programu zlecone organizacjom pozarządowym, będą uwarunkowane wielkością środków finansowych przewidzianych rokrocznie w budżecie gminy i samorządu województwa oraz własną kondycją finansową tych organizacji.

Przedsięwzięcia związane z problematyką przemocy mogą uzyskać dofinansowanie ze środków własnych gminy przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Istnieje również możliwość pozyskiwania dodatkowych środków zewnętrznych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na niektóre działania określone w programie, ponadto z dotacji z budżetu państwa oraz uzyskanych grantów z innych źródeł.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Lesław Kachański